

в додатках В—Ж [3, с. 20] на конкретний розділ проектної документації, які також мають довідковий характер і не є обов'язковими. Окрім того, у ДБН А.2.2-3:2014 відсутні роз'яснення про додавання до проектної документації розділу «Перелік прихованих робіт і відповідальних конструкцій на об'єкті будівництва, для яких необхідне складання актів» [3].

Отже, наведене вище, а також експертна практика свідчать, що через відсутність чіткої визначеності в будівельних нормах переліку робіт, на які обов'язково необхідно складати акти на закриття прихованих робіт або акти проміжного прийняття відповідальних конструкцій, підрядні організації під час виконання будівельно-монтажних робіт не завжди складають акт на всі види таких робіт. Окрім того, установлена форма актів на закриття прихованих робіт та актів проміжного прийняття відповідальних конструкцій, яка відповідно до ДБН А.3.1-5:2016 [2, с. 31—34] є обов'язковою, не передбачає зазначення в них фактичного обсягу виконаних робіт, а лише відповідність проектній документації. Також слід зазначити, що під час розроблення проектної документації за класом наслідків «СС1 незначні наслідки», особливо на капітальний ремонт, можна розробляти лише кошторисну частину. На підставі викладеного вище доходимо висновку, що під час проведення судової будівельно-технічної експертизи судовий експерт не завжди може визначити обсяги виконаних прихованих будівельних робіт і саме їх фактичне виконання на об'єкті дослідження. Тому дослідження цієї проблематики є актуальним для теорії та практики судової експертизи, пов'язаної із визначенням виконаних будівельних підрядною організацією робіт, які є прихованими. Зважаючи на невизначеність окремих норм, необхідно розробити чіткі перелік і склад прихованих робіт, на які обов'язково необхідно складати акти на закриття прихованих робіт та акти проміжного прийняття відповідальних конструкцій, із зазначенням їх фактичних геометричних розмірів та обсягів виконаних робіт з обов'язковим зазначенням місця їх виконання (із прив'язкою до проектної документації або, за відсутності розроблених графічних креслень, — до технічного паспорта або розроблення виконавчої схеми, яка може бути додатком до акту тощо).

Перелік джерел посилання

1. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 17.07.2017 р. № 591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text> (дата звернення: 30.08.2023).
2. ДБН А.3.1-5:2016. Організація будівельного виробництва. Чинний від 01.01.2017. Київ, 2016. 46 с.
3. ДБН А.2.2-3:2014. Склад та зміст проектної документації на будівництво. Чинний від 01.10.2014. Київ, 2014. 25 с.

Щодо питання тлумачення понять «знищення», «руйнування», «пошкодження» об'єктів культурної спадщини або їхніх частин

Катерина Силенок,

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9355-5010>, e-mail: sylenokkateryna@gmail.com

Метою даного дослідження є питання тлумачення понять, які містяться у ч. 2 ст. 298 Кримінального кодексу України, зокрема «знищення», «руйнування», «пошкодження» об'єктів культурної спадщини чи їх частин.

Ключові слова: *судова історико-археологічна експертиза; «знищення»; «руйнування»; «пошкодження» об'єктів культурної спадщини чи їх частин.*

Regarding the Interpretation of Concepts «Destruction,» «Demolition,» and «Damage» to Cultural Heritage Objects or Their Parts

Kateryna Sylenok

This research is to address the interpretation of concepts found in Part 2 of Article 298 of the Criminal Code of Ukraine, specifically, «destruction,» «demolition,» and «damage» to cultural heritage objects or their parts.

Keywords: forensic historical-archaeological examination; «destruction»; «demolition»; «damage» to cultural heritage objects or their parts.

Галузь судової археології й, зокрема, судової історико-археологічної експертизи з часом набуває все більшої актуальності. Кожна новина у ЗМІ про руйнування пам'яток археології або про нові археологічні знахідки, що були виявлені на полях битв нагадує суспільству про цінність української археологічної спадщини та роль судового експерта-археолога. Жодне кримінальне провадження за ст. 298 Кримінального кодексу України (далі — *КК України*) «Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини» [1] не може обійтись без висновку судового експерта-археолога.

Метою дослідження є питання тлумачення понять, що містяться у ч. 2 ст. 298 КК України, зокрема, «знищення», «руйнування», «пошкодження» об'єктів культурної спадщини чи їх частин. У межах тез конференції ми не висвітлюватимемо усю глибину дослідження даного питання, а лише звернемо увагу на основні положення.

Питання тлумачення понять «знищення», «руйнування» і «пошкодження» об'єктів культурної спадщини чи їх частин є надзвичайно важливим у сфері охорони культурної спадщини та судово-експертної діяльності під час проведення судово-експертних історико-археологічних досліджень. Ці терміни мають глибокий правовий, історичний та культурний контекст, і їх визначення може варіюватися залежно від конкретних законодавчих актів та міжнародних договорів.

Варто звернути увагу, що диспозиція ч. 2 ст. 298 КК України містить альтернативні варіанти діяння: «умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини чи їх частин». Тобто злочином буде вважатися діяння, що своїми ознаками підпадає під будь-який із зазначених варіантів. Слід зазначити, що в законодавстві України не розкрито зазначені вище поняття, тому науковці, які досліджують дану тематику, зазвичай пропонують свої авторські тлумачення.

Що стосується поняття «знищення», то, наприклад, знані науковці В. П. Ємельянов, М. Й. Коржанський, П. С. Матишевський, М. І. Мельник, М. І. Панов у своїх працях порушували зазначене питання та дотримувались позиції, що це приведення майна в повну непридатність, що робить неможливим його використання за цільовим призначенням [2, с. 98; 3, с. 72; 4, с. 170]. На думку В. О. Навроцького, знищення пам'яток історії або культури полягає у перетворенні їх на такий стан, коли об'єкт неможливо відновити, і повністю втрачається його цінність [5, с. 839].

Під поняттям «руйнування» об'єктів культурної спадщини різні вчені розуміють приведення їх до непридатного стану на деякий час; заподіяння значних ушкоджень, через що пам'ятка втрачає свою цінність, але може бути відновлена; дії, спрямовані на завдання об'єктові серйозних пошкоджень, унаслідок чого об'єкт утрачає свою цінність, проте його можна відновити тощо. Як ми бачимо, зазначені вище визначення дуже подібні й основним критерієм цієї схожості є факт лише часткової непридатності.

Щодо поняття пошкодження, то, на нашу думку, доречно звернути увагу на визначення, яке сформулював К. В. Гуляков: «пошкодження — негативний вплив на об'єкт культурної спадщини будь-яким дійовим способом або через бездіяльність, який веде до його незначних ушкоджень, часткового обмеження використання за призначенням та незначною зворотною втратою його цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду та збереження своєї автентичності з можливістю її відновлення» [6, с. 177].

Варто зауважити, що зазначені поняття розглядались здебільшого в контексті теорії права або ж кримінального права, зокрема, як об'єктивна сторона складу злочину. Для нашого дослідження важливим є розуміння ролі понять «знищення», «руйнування», «пошкодження» об'єктів культурної спадщини чи їх частин для судової історико-археологічної експертизи, адже залежно від ознак того чи того поняття в подальшому буде варіюватися висновок судового експерта в певному дослідженні.

Вважаємо доречним навести власні тлумачення згаданих понять.

Знищення — діяння, спрямоване на повне зникнення об'єктів чи артефактів, які мають історичну, культурну або архітектурну цінність та неможливість відновлення їх в майбутньому.

Руйнування — діяння, спрямоване на заподіяння значних ушкоджень об'єктам культурної спадщини чи їх частинам.

Руйнування, на нашу думку, може бути також ненавмисним, а результатом природних процесів, таких як ерозія, корозія або старіння матеріалів. Руйнування також може бути спричинене недбалістю або недостатнім фінансуванням для збереження.

Пошкодження — діяння, спрямоване на об'єкт культурної спадщини чи його частину, яке спричинило незначну втрату, пошкодження цінності або історичної важливості, що в подальшому можливо відновити.

Звертаємо вашу увагу, що знищення, руйнування або пошкодження може бути результатом актів вандалізму, недбалого використання, військових дій або природних катастроф тощо. Збереження культурної спадщини вимагає виваженого підходу до її охорони та відновлення у випадку знищення, руйнування чи пошкодження. Такий підхід сприяє збереженню цінних археологічних пам'яток та свідчень минулих епох для майбутніх поколінь.

Перелік джерел посилання

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 30.08.2023).
2. Ємельянов В. П. Кваліфікація злочинів проти власності : навч. посіб. Харків, 1996. 112 с.
3. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів проти особи та її власності. Київ, 1996. 143 с.
4. Матышевский П. С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления. Киев, 1996. 240 с.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за заг. ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Вид. 6, перероб. та допов. Київ, 2009. 1236 с.
6. Гуляков К. В. Об'єктивна сторона незаконного проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. Вип. 5. С. 175—177. DOI: 10.32782/2524-0374/2020-5/41 (дата звернення: 30.08.2023).

Щодо застосування методик під час проведення будівельно-технічних експертиз

Вікторія Симоненко,

Сумське відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса», м. Суми, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1157-4750>, e-mail: svhndise@ukr.net

Ірина Демузенко,

Сумське відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса», м. Суми, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7409-1648>, e-mail: 2108.ivd@gmail.com

*Розглянуто питання застосування методик та методичних рекомендацій під час проведення
будівельно-технічних досліджень об'єктів дорожньої мережі.*

Ключові слова: дорожнє покриття; лабораторні дослідження; відповідність фактично виконаних робіт.